

İSTANBUL'UN ESKİ VAKIF HANLARI

Fazıl IŞIKÖZLÜ

Başbakanlık Arşivinde bulunan ve tasnifine yeni başlanmış olan eski Evkaf-ı Hümayûn Nezareti evrak ve defterleri arasında 19 x 48,5 cm. boyutunda ince ebrû kaplı 4 sayfası yazılı olmak üzere 8 sayfalı bir defter dikkatimizi çekti. (Nezareti Evkaf-ı Humâyûnda bulunan hanlar *Hancılar Kethudası* ma'rifetile tahkik ve terkûm olunub isimlerini mübeyyin defteridir) başlıklı bu defter maalesef tarihsizdi. Usûle göre buna bir hicrî tarih tahmin etmek gerekiyordu. Evkaf-ı Humâyûn Nezareti çekirdeğinin H. 1242 Rebi'ülevvel'inde kurulduğu ve defterde *Kapu Ağası* nezaretinden bahsedildiği ve halbuki *Kapu Ağalığı* H. Şevvalinde ilga edildiği¹ göz önünde bulundurularak 1234 tahmini tarihini uygun gördük. Bu ise M. 1827 yılına raslar. Demek ki *Defterimiz* bu tarihteki durumu yansıtmaktadır. Yalnız burada unutulmaması lâzım gelen nokta Evkaf-ı Hümayûn Nezaretinin bu tarihte bütün vakıfları kapsamadığıdır. Dolayısıyla *Defterimiz*'de bazı vakıf hanlarının bulunmayışına şaşma-

malıdır. Meselâ biz Çorlulu Ali Paşa evkafından olan Astarıcılar Hanını bulamadık. Buna karşılık *Hancılar Kethudası* nedense üç tane mülk hanı defterine dahil etmiştir. Bunlardan başka 123 vakıf han ile *Ahmediye meydanında* adedi gösterilmeyen hanlar, Taşçı Mustafa odaları ve Otlukçu ahırları ki toplam 129 kayıt birini *Defterimizin* muhtevasını teşkil etmektedir.

Bu kayıt birimleri o zamaki usûle göre deftere şatrancî bir düzende geçirilmiştir. Bu şekil incelemeyi güçleştirmektedir. Biz incelemede kolaylık olur düşüncesile hanları ve diğerlerini alfabetik bir sıraya koyarak herbirinin hizasına önce buldukları semtleri, sonra kayıt birimlerinde mevcut diğer bilgileri yazdık ve bir kısım mükerrem bilgileri de taban notu haline getirdik. Böylece defterimiz aşağıdaki şekli aldı :

1) Evkaf-ı Humâyûn Nezaretinin Tarihçe-i Teşkilâtı ve Nüzûzârım Teracûm-ı Ahvali, İst. 1335, s. 28.

Abdi Ağa Hanı
Ağa Hanı

Ahmediye Meydan Hanları
Alaca Hanı (**)

Alaz Hanı (Büyük) (***)
Ali Paşa Hanı (**)

Karagümrükde
Tamis civarında

Alaca Hamam karşısında

Asmaaltında
Mercanda

Şeyhülislâm nezaretinde
Mülk

Selimiye vakfı
Şeyhülislâm ve İstanbul
Kadısı nezaretlerinde
Rüstem Paşa vakfı
Kapu Ağası nezaretinde

Ali Paşa Hanı (**)
 Ali Paşa Hanı (**)
 Arabacılar Hanı
 Arayıcı Hanı
 Aynalı Hanı
 Berber Ali Ağa Hanı
 Beşir Ağa Hanı
 Boncukcu Hanı
 Bozmacı Hanı
 Burmalı Hanı
 Büyük Han
 Büyük Yeni Han
 Cafer Ağa Hanı
 Çadircı Hanı
 Çiçekoğlu Hanı
 Çimili Hanı
 Çizmeci Hanı
 Çorapçı Hanı
 Çukur Hanı (*)
 Çukur Hanı
 Değirmen Hanı
 Derviş Ağa Hanı
 Deve Hanı
 Deve Hanı
 Direk Arası Hanı
 Dülbendci Hanı
 Elçi Hanı
 Emirler Hanı
 Emirler Hanı
 Fincancı Hanı (**)
 Geriz Hanı
 Gürcü Hanı
 Hacı Mahmud Hanı
 Haraccı Hanı
 Helvacı Sokağı Hanı
 Hoca (Hâce) Hanı
 Hoca Paşa Hanı
 İbrikdar Hanı
 İğneci Hanı
 İmam Ali Hanı (**)
 İmaret Hanı
 İmaret Hanı
 İşkembeci Üstü Hanı
 Kadi Hanı
 Kadioğlu Hanı
 Kalcılar Hanı (**)
 Kanbur Hanı (**)
 Kanbur Hanı

Kantarcılarda
 Yorgancılarda
 Atpazarında
 Kum Kapıda
 Uzunçarşı başında
 Kutucularda
 Sultan Mehmet'de²
 Çakmakçılarda
 Lâlelide
 Tahtakalede
 Hekimoğlunda
 Çakmakçılarda
 Mahmutpaşada
 Tavuk Pazarında
 Unkapanında
 Tarakçılarda
 Mercanda
 Mahmutpaşa (altında)
 Çarşı Derununda
 Asmaaltında
 Asmaaltında
 Karagümrikte
 Süleymaniyede
 Süleymaniyede
 Osmaniyede
 Gedikpaşada
 Dikilitaşda
 Unkapanında
 Sultan Mehmed'de
 Uzunçarşı derununda
 Asmaaltında
 Asmaaltında
 Tahtakalede
 Tahmis civarında
 Balık Pazarında
 Mahmutpaşada

Ayazma Kapısında
 Uzunçarşıda
 Mercanda
 Sultan Beyazidde
 Bahçe Kapısında
 Karamanda
 Sultan Mehmed'de
 Tahtakalede
 Mahmutpaşada
 Kantarcılarda
 Asmaaltında

Şeyhülislâm nezareti
 Vezir nezaretinde
 Emir Buhari vakfı
 Vezir nezaretinde
 Şeyhülislâm nezaretinde
 Kapu Ağası nezaretinde
 Şeyhülislâm nezaretinde
 Şeyhülislâm nezaretinde
 Atik Ali Paşa vakfı
 Rüstem Paşa vakfı
 İstanbul Kadısı nezare.
 Lâleli vakfı
 Çağaloğlu vakfı
 Sinanpaşa vakfı
 İstanbul Kadısı nezare.
 Selimiye vakfı
 İstanbul Kadısı nezaretin.
 Kaptan Paşa nezaretinde
 İstanbul Efendisi nezare.
 Vezir nezareti
 Râgıb Paşa vakfı
 Atik Ali Paşa vakfı
 Vezir nezaretinde
 Vezir nezaretinde
 Osmaniye vakfı
 Selimiye vakfı
 Atik Ali Paşa vakfı
 Haseki Mustafa Ağa vakfı
 Şeyhülislâm nezaretinde
 Vezir nezaretinde
 Vezir nezaretinde
 Şeyhülislâm nezaretinde
 Şeyhülislâm nezaretinde
 Şeyhülislâm nezaretinde
 Evkaf Humayın
 Çağala Zâde vakfı
 Şeyhülislâm nezaretinde
 Kara Mustafa Paşa vakfı
 Şeyhülislâm nezaretinde
 Şeyhülislâm nezaretinde
 İstanbul Efendisi nezare.
 Şeyhülislâm nezaretinde
 Hamidiye vakfı
 Şeyhülislâm nezaretinde
 Sultan Mehmed vakfı
 Vezir nezaretinde
 Haseki Sultan vakfı
 Şeyhülislâm nezaretinde
 İstanbul kadısı nezaretin.

Kaşıkcı Hanı	Mahmutpaşada	Şeyhülislâm nezaretinde
Katır Hanı	Uzunçarşı alt başında	Mustafa Paşa vakfı
Kâtib Efendi Hanı	Tahmis önünde	Mülk
Kavukçu Hanı (**)	Yorgancılarda	Molla Hüsrev vakfı
Kayıkçılar Kethüdesi H.	Kapanda	Eyyüb nezareti
Kebeci Hanı (**)	Uzunçarşı içinde	Vezir nezaretinde
Kebir Yıldız Hanı	Mahmut Paşada	Şeyhülislâm nezaretinde
Kerpiç Hanı	Irgat Pazarında	İstanbul Kadısı nezare.
Kundakçı Hanı	Tahtakalede	Şeyhülislâm nezaretinde
Kuşakçı Hanı	Çarşı içinde	Koca Mustafa Paşa vakfı
Küçük Evliya Hanı	Mercanda	Koca Mustafa Paşa vakfı
Küçük Kutucu Hanı	Odun Kapusunda	Şeyhülislâm nezaretinde
Küçük Taş Hanı	Vezir Hanı karşısı	Atik Ali Paşa vakfı
Küçük Taş Hanı	Sultan Mehmed'de	Emir Buhari vakfı
Küçük Taş Hanı	Yorgancılarda	Ali Paşa-yı Cedid vakfı
Küçük Yeni Han	Çakmacılarda	Lâleli vakfı
Küçük Yıldız Hanı	Mahmutpaşada	Nısfı Mahmut Paşa vakfı
Leblebici Hanı		Nısfı Molla Hüsrev vakfı
		Selimiye vakfı
Lüleci	Mahmutpaşa çarşısı alt başında	Nısfı Haremeyn ve nısfı İstanbul Kadısı
Mekteb Han	Ketencilerde	Şeyhülislâm nezaretinde
Mezberelik Hanı	Sultan Mehmed'de	Nakıbüleşraf nezaretinde
Midilli Hanı	At Meydanında	Kapu Ağası Nezaretinde
Midilli Hanı	Lâleli'de	Laleli vakfı
Muhsinoğlu Hanı	Hocapaşada	Şahsuvar Zâde nezaretinden Muhsinoğlu vakfı
		Şeyhülislâm nezaretinde
Muratoğlu Hanı	Odun Kapısında	Sultan Mehmed vakfı
Mustafa Ağa Hanı	Dere Hanı Kurbunda	Şeyhülislâm nezaretinde
Nâkib Hanı	Sultan Mehmed'de	Şeyhülislâm nezaretinde
Nâiband Hanı	Sultan Bayezid'de	Şeyhülislâm nezaretinde
Otlukçu Ahurları	Sultan Bayezid'de	Şeyhülislâm nezaretinde
Ömer Ağa Hanı	Lâlelide	Vezir nezaretinde
Papasoğlu Hanı	Tahtakalede	Şeyhülislâm nezaretinde
Pavzan Hanı	Kumkapıda	Vezir nezaretinde
Perdahcı Hanı	Çarşı derununda	Şeyhülislâm nezaretinde
Pertev Paşa Hanı	Uzunçarşı civarında	Vezir nezaretinde
Peştemalci Hanı	Kırkçeşmede	Sekbanbaşı vakfı
Peştemalci Hanı	Asmaaltında	Mülk
Sabuncu Hanı	Ketenciler Kapısı karşısında	Şeyhülislâm nezaretinde
		Vezir nezaretinde
Sakalar Hanı	Tezgâhcılarda	Vezir nezaretinde
Saksılı Hanı (**)	Kalpakçılarda	Vezir nezaretinde
Sepet Hanı	Tahmis civarında	Molla Hüsrev vakfı
Sepetçi Hanı (**)	Kalpakçılarda	Ali Paşa vakfı
Silâhdar Hanı	Uzunçarşı derununda	Şeyhülislâm nezaretinde
Sofcu Hanı	Osmaniyyede	Kara Mustafa Paşa vakfı
Sorguncu Hanı	Kalpakçılarda	

Sultan Odaları Hanı	Mercanda	İstanbul Efendisi neza.
Sultan Odaları Hanı (*)	Mahmutpaşada	Şeyhülislâm nezaretinde
Sulu Hanı (**)	Uzunçarşı derununda	Hüsrev Paşa vakfı
Süleyman Paşa Hanı	_____	Şehüylislâm nezaretinde
Sünbüllü Hanı	_____	Selimiye vakfı
Şeyh Davud Hanı	Tahtakalede	Şeyhülislâm nezaretinde
Şapıcı Hanı	Bağçe Kapısında	Şeyhülislâm nezaretinde
Şerbetçioğlunun Hanı	Karagümrukte	Şeyhülislâm nezaretinde
Takyeci Hanı (**)	Çarşuda	Kapu Ağası nezaretinde
	Kalpakçılarda	
Taş Han		Hazinedar başı Süleyman
	Bağçe Kapısında	Ağa nezaretinde
Taş Han	Unkapanında	Lâleli vakfı
Taşçı Mustafa Odaları	Dülbendci Hanı	Eyyüp nezareti
Tülbenetçi Hanı Bak.	Hazircılarda	
Ütücü Hanı	Karşuda	Şeyhülislâm nezaretinde
Varakçı Hanı	_____	Mola Hüsrev vakfı
Vezir Hanı	Osmaniyede	Şeyhülislâm nezaretinde
Yağcı Hanı (****)	Tavuk Pazarında	Şeyhülislâm nezaretinde
Yağlıkçı Hanı (**)	Mercanda	Atik Ali Paşa vakfı
Yaldızlı Hanı	Mahmutpaşada	Kapu Ağası nezaretinde
Yanyalı Hanı		Nısfı Haremeyn ve nısfı
	Asmaaltında	İstanbul Kadısı
Yarım Han	Mahmutpaşada	Şeyhülislâm nezaretinde
Yarım Han	Şişeci Hanı karşısında	Cağaloğlu vakfı
Yarum Han	Lâlelide	Abdüsselâm vakfı
Yeni Han		Lâleli vakfı
Bak. Büyük Yeni Han		
Bak. Küçük Yeni Han		
Yıldız Hanı		
Bak. Kebir Yıldız Hanı		
Bak. Küçük Yıldız Hanı		
Yolgeçen Hanı (**)	Kalpakçılarda	Mimar Sinan vakfı
Yolgeçen Hanı (**)	Çarşı derununda	Şeyhülislâm nezaretinde
Yorgancıbaşı Hanı	Azazma kapısında	Şeyhülislâm nezaretinde
Yusuf Ağa Hanı	Sultan Mehmed'de	Sultan vakfı
Yüksek Han	_____	Osmaniye vakıf
Zincirli Hanı	Unkapanında	Laleli vakfı
Zincirli Hanı (**)	Mercanda	Evkaf-ı Humâyûn

(*) Tamamen gedik temessüki verildiği.

(**) Verilmekte olduğu.

(***) Tamamen verilmiştir.

(****) Verildiği.